

POSTANOWIENIE

16 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska

na posiedzeniu niejawnym 16 lipca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku M. R. i J. R.
z udziałem P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na skutek skargi kasacyjnej P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.
od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie
z 22 maja 2024 r., IV Ca 2252/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od uczestnika na rzecz wnioskodawców kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od doręczenia uczestnikowi odpisu niniejszego postanowienia, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

[dr]

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest

sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do powyższych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Uczestnik wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz na potrzebę ujednolicenia wykładni art. 292 k.c., odnośnie do sposobu rozumienia przesłanki widoczności urządzenia przesyłowego, aby mogło dojść do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu (art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Stwierdził, że w myśl jednej z linii orzeczniczych „urządzenia przesyłowe spełniają przesłankę widoczności, jeżeli z innych łatwo dostępnych danych wynika niewątpliwie, że istnieją. Takimi danymi mogą być nawet mapy rozmieszczenia podziemnych urządzeń znane właścicielowi potencjalnie obciążonej lub co do których istnieje powszechny dostęp” (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 września 2017 r. IV CSK 623/16). W świetle przeciwnej linii orzeczniczej, odzwierciedlonej w poglądzie wyrażonym przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z 29 maja 2019 r., III CSK 87/17, „dla spełnienia warunku widoczności urządzenia przesyłowego nie jest wystarczające, aby do mapy zawierającej oznaczenie podziemnych urządzeń przesyłowych istniał powszechny dostęp”.

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako na przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga określenia problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez

sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

O potrzebie wykładni przepisów prawnych jako przesłance przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania można mówić wtedy, gdy z mającego zastosowanie lub mogącego mieć zastosowanie w sprawie przepisu dekodowane są różne normy prawne, a brak jest wypowiedzi w doktrynie i orzecznictwie, które by te różnice usuwały i wyjaśniały przyczyny ich występowania. Potrzeba wykładni przepisów prawnych nie powstaje, gdy Sąd Najwyższy ustalił stanowisko i wyrażał poglądy we wcześniej wydanych orzeczeniach na temat wykładni przepisów objętych wnioskiem, a nie zaszły żadne okoliczności uzasadniające ich zmianę.

O przesłankach nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości, w tym o sposobie rozumienia użytego w art. 292 k.c. pojęcia „trwałe i widoczne urządzenie”, Sąd Najwyższy wypowiadał się wielokrotnie, w tym także w kontekście warunków nabycia służebności przesylu.

W uchwale składu siedmiu sędziów z 9 sierpnia 2011 r., III CZP 10/11 (OSNC 2011, nr 12, poz. 129) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przez trwałe i widoczne urządzenie w rozumieniu art. 292 k.c. należy rozumieć trwałą postać widocznego przedmiotu materialnego, jako rezultatu świadomego działania człowieka, który to przedmiot ponadto odpowiada treści służebności pod względem gospodarczym i zarazem umożliwia lub ułatwia korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie treści danej służebności, wykonane na cudzej nieruchomości lub co najmniej wkraczające w jej sferę. Do tego rozumienia trwałego i widocznego urządzenia Sąd Najwyższy nawiązywał w orzeczeniach wydanych później, ostatnio w postanowieniu z 4 kwietnia 2025 r., II CSKP 265/25, w którym stwierdził, że pojęcie „urządzenia” oznacza wynik celowego działania ludzkiego uzewnętrzniony w trwałej postaci widocznych przedmiotów, wymagających do swego powstania pracy ludzkiej. Ocena charakteru tego rodzaju urządzenia następuje na tle okoliczności faktycznych danej sprawy. Ma to być jednak widoczny przedmiot materialny, odpowiadający treści służebności pod względem gospodarczym i zarazem umożliwiający lub ułatwiający korzystanie z cudzej nieruchomości

w zakresie treści danej służebności, wykonany na cudzej nieruchomości lub co najmniej wkraczający w jej sferę.

W przytoczonych przez uczestnika postanowieniach z 13 września 2017 r., IV CSK 623/16 i 6 kwietnia 2023 r., II CSKP 637/22, Sąd Najwyższy stwierdził, że korzysta w okolicznościach sprawy z wykładni funkcjonalnej, pozwalającej na rozszerzenie zakresu znaczeniowego pojęcia widoczności i opowiada się za wyrażonym już w judykaturze poglądem, że „urządzenie widoczne to urządzenie postrzegalne dla każdego przeciętnego uczestnika obrotu. W konsekwencji podziemne urządzenia przesyłowe również spełniają przesłankę widoczności, jeżeli z innych łatwo dostępnych danych wynika niewątpliwie, że istnieją. Takimi danymi mogą być nawet mapy rozmieszczenia podziemnych urządzeń znane właścicielowi nieruchomości potencjalnie obciążonej lub co do których istnieje powszechny dostęp”. W obu tych orzeczeniach chodziło o zasiedzenie służebności o treści przesyłowej dla gazociągu, gdy na gruncie w jego sąsiedztwie istniały słupki znacznikowe, nieruchomości były wykorzystywane gospodarczo przez właścicieli, którzy mieli możliwość zauważenia inwestycji budowlanych, a ich nieruchomości w jakimś stopniu korzystały z uzbrojenia terenu, zaś szczegółową lokalizację instalacji mogli stwierdzić na mapach.

Także w postanowieniu z 31 maja 2017 r., V CSK 557/16 Sąd Najwyższy uznał, że pojęcie widocznego urządzenia obejmuje nie tylko urządzenia przesyłowe fizycznie usytuowane na obciążonej nieruchomości w sposób umożliwiający stwierdzenie tego faktu przez każdego obserwatora, ale także urządzenia przesyłowe, które nie są na pierwszy rzut oka widoczne, lecz istnienia których właściciel nieruchomości obciążonej powinien mieć świadomość na podstawie konkretnych okoliczności, np. rozmieszczenia rurociągu na sąsiednich działkach, usytuowaniu na nich komory rewizyjnej czy po zapoznaniu się z mapami dokumentującymi przebieg rurociągu. Podziemne urządzenia przesyłowe spełniają przesłankę widoczności, jeżeli z ogólnie dostępnych danych wynika, że istnieją.

W każdym z przytoczonych orzeczeń Sąd Najwyższy akcentował konieczność dokonywania oceny w świetle okoliczności sprawy, czy urządzenie, którego eksploatacja miała doprowadzić do zasiedzenia służebności miało

charakter trwały i widoczny dla właściciela i w każdym powoływał się na takie możliwe do zaobserwowania dane o terenie, które albo skłaniały właściciela do zapoznania się z mapami obrazującymi przebieg urządzenia, albo powinny sprawić, że właściciel się z nimi zapozna. Trzeba bowiem pamiętać, że kierunek wykładni przepisów o nabyciu praw przez zasiedzenie musi uwzględniać także konstytucyjne standardy ochrony własności, a te wykluczają wykładnię wątpliwości, jakie mogą pojawić się w związku z wykładnią pojęć użytych w art. 292 k.c. na niekorzyść właściciela.

Takie urządzenia przesyłowe, jak te wykorzystywane przez uczestnika, są wykopywane głęboko grunt, a ich obecność w nim nie jest sygnalizowana jakimiś znacznikami. W czasie budowy urządzeń (w 1976 r.) właścicielką leśnej nieruchomości, na której je położono, była G. S. Tak ona sama, jak i jej następcy prawni, od których wnioskodawcy w 1986 r. nabyli nieruchomość, mieszkali w innej części kraju. Wątpliwe jest, żeby mogli zaobserwować inwestycję polegającą na wkopaniu w ich grunt, stanowiący wówczas las otoczony lasem Skarbu Państwa, przewodu tłocznego, odprowadzającego ścieki z części L. do kolektora. Inwestycja została wprawdzie naniesiona na mapę geodezyjną w 1976 r., lecz nie towarzyszyło temu posadowienie ani na tej nieruchomości, ani na nieruchomościach sąsiednich jakiegokolwiek oznaczeń, które by sugerowały właścicielom konieczność zweryfikowania czy grunt nie jest wykorzystywany przez inne jeszcze osoby do realizacji ich celów gospodarczych. Z ustaleń Sądów *meriti* wynika, że nie są to urządzenia, do których wpięta byłaby jakakolwiek instalacja w zabudowaniach wnioskodawców, nie są one także w żaden sposób oznaczone nie tylko na gruncie będącym przedmiotem postępowania, lecz i w bliższym lub dalszym otoczeniu, a zatem obserwacja otoczenia nieruchomości nie pozwala nie tylko na szczegółowe zlokalizowanie ich przebiegu, ale w ogóle rozeznanie, że istnieją. W sprawie nie ustalono takich okoliczności, które by miały skłonić poprzedników prawnych wnioskodawców i samych wnioskodawców do badania map gruntu przed zapoznaniem się z planami realizacyjnymi inwestycji, którą planowali na kupionej nieruchomości.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 520 § 2 w zw. z art. 98 § 1¹ k.p.c. i § 5 pkt 3 oraz § 10

ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1935), orzeczono jak w sentencji.

[dr]

[a.ł.]